

Polańska, Marta

Wyniki drugiego sezonu badań na stanowisku 7 w Garbatówce Kolonii, pow. Łęczna

Archeologia Polski Środkowowschodniej 6, 32-37

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARTA POLAŃSKA

WYNIKI DRUGIEGO SEZONU BADAŃ NA STANOWISKU 7 W GARBATÓWCE KOLONII, POW. ŁĘCZNA

W okresie od 25 maja do 8 czerwca 2000 r. kontynuowano badania wykopaliskowe na wielokulturowym stanowisku 7/76 w Garbatówce Kolonii, woj. lubelskie. Zapoczątkowano je w sezonie 1999 rozpoznaniem obszaru położonego po wschodniej stronie lokalnej piaskowni, w rejonie miejsca odkrycia częściowo zniszczonego grobu kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej (M. Polańska 1999, 2000).

Pracami archeologicznymi, zleconymi i sfinansowanymi przez Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Lublinie, objęto obszar o powierzchni 213 m² (ryc. 1). Założono osiem wykopów badawczych. Cztery z nich (nr 6-9) znajdowały się na terenie sąsiadującym od zachodu ze wspomnianym miejscem wybierania piasku (ryc. 2). Ze względu na głębokość zalegania spągu pochówku KWLCM, sondáže te eksplorowane były do poziomu 110 cm od powierzchni. W ich obrębie natrafiono na 7 z 9 odkrytych w tym sezonie obiektów, stąd pochodzi również większość ruchomego materiału zabytkowego. Pozostałe wykopy son-

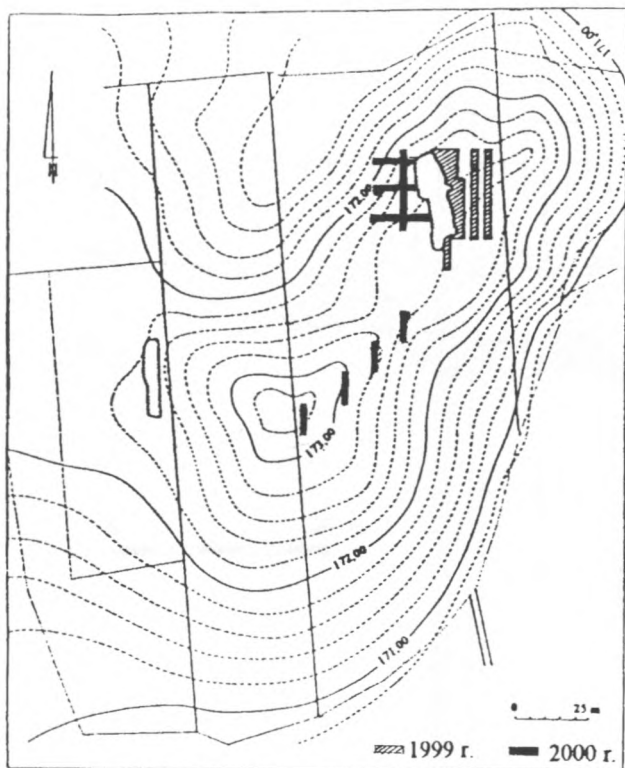
dażowe (nr 10-13), zlokalizowane zostały w rejonie kulminacji wzniesienia, w odległości kilkudziesięciu metrów na południowy-zachód od wcześniej badanej partii stanowiska. Miały głębokość 50-80 cm od powierzchni. Odsłonięto w tym miejscu jedynie dwa obiekty oraz nieliczny inwentarz kulturowy. Na przebadanym obszarze bezpośrednio pod 15-32 cm warstwą humusu współczesnego rejestrowano występowanie żółtego piasku tworzącego warstwę miąższości 14-60 cm (na pewnych odcinkach obserwowano w jego dolnych partiach obecność orsztynu), niżej znajdował się czysty, jasnożółty piasek.

Spśród 9 rozpoznanych obiektów jamowych jedynie cztery, oznaczone numerami 46, 49, 51 i 52, zawierały inwentarz kulturowy. Zdecydowana większość materiałów zabytkowych pochodzi spoza wypełniak obiektów. Rejestrowano je na ogół do głębokości 50 cm, przede wszystkim jednak występowały w obrębie pierwszych warstw mechanicznych (do 35 cm od powierzchni). Pozyskano 322 zabytki krzemienne, 356 przeważnie drobnych, fragmentów ceramiki naczyniowej oraz pojedyncze zabytki z innych surowców.

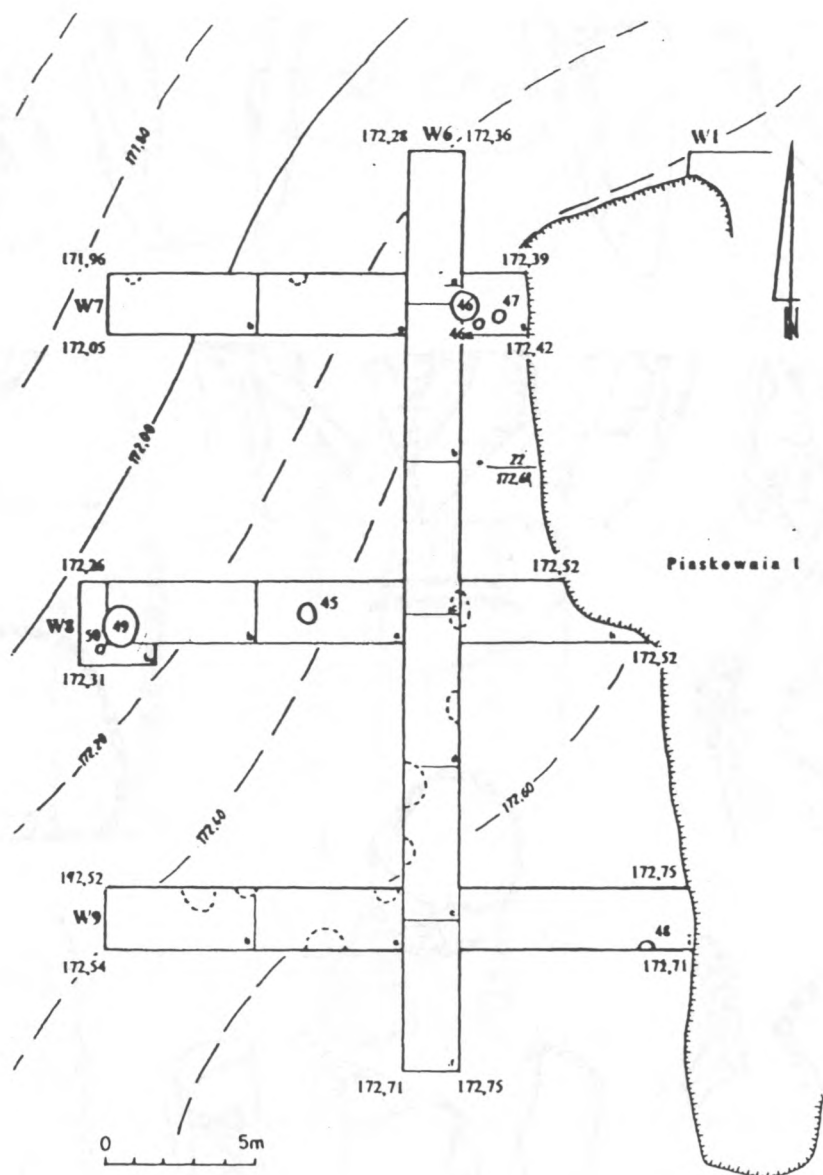
Inwentarz krzemienisty odznacza się małym zróżnicowaniem surowcowym. Niemal wyłącznie jest to miejscowy krzemień kredowy: oprócz kilkunastu przepalonych, nieokreślonych pod tym względem okazów, odnotowano 5 zabytków z krzemienia czekoladowego i 4 ze świeciechowskiego. Stwierdzono obecność 36 rdzeni, z form technicznych wystąpiły zatępce (5), odnawiak i wierznik. Prawie połowę zbioru stanowią odłupki (156), uzyskano też wióry (65) oraz okruszki przemysłowe (20). Wydzielono grupę 38 narzędzi, którą uzupełniają 2 rylczaki. Część artefaktów ma charakter interkulturowy.

Najstarszy poziom chronologiczny wyznaczają inwentarze krzemienne związane z kulturą komornicką. Odkryte zostały w rozproszeniu, w sondażach zlokalizowanych w pobliżu piaskowni, głównie w południowej partii wykopu 6. Z tegorocznych znalezisk z osadnictwem komornickim należy łączyć m.in. 7 rdzeni, po 4 drapacze i rylce, tylczak oraz skrobacz (ryc. 3: 1-14). Formy te posiadają swe typologiczne odpowiedniki w materiałach z dwóch pobliskich stanowisk: Luta I (H. Więckowska 1973, tabl. CXVIII-CXIX) oraz Wólka Wytycka 50 (D. Tymczak 1998, s. 9-11), dotychczas jedyne na obszarze Polesia Lubelskiego, które dostarczyły dużych serii zabytków kultury komornickiej.

W 2000 r. po raz pierwszy odnotowano na stanowisku obecność ceramiki kultury malickiej (ryc. 4: 1-3). Częściowo zrekonstruowana profilowana misa, podobnie jak niewielka ilość znalezionych luźno drobnych fragmentów naczyń wy-

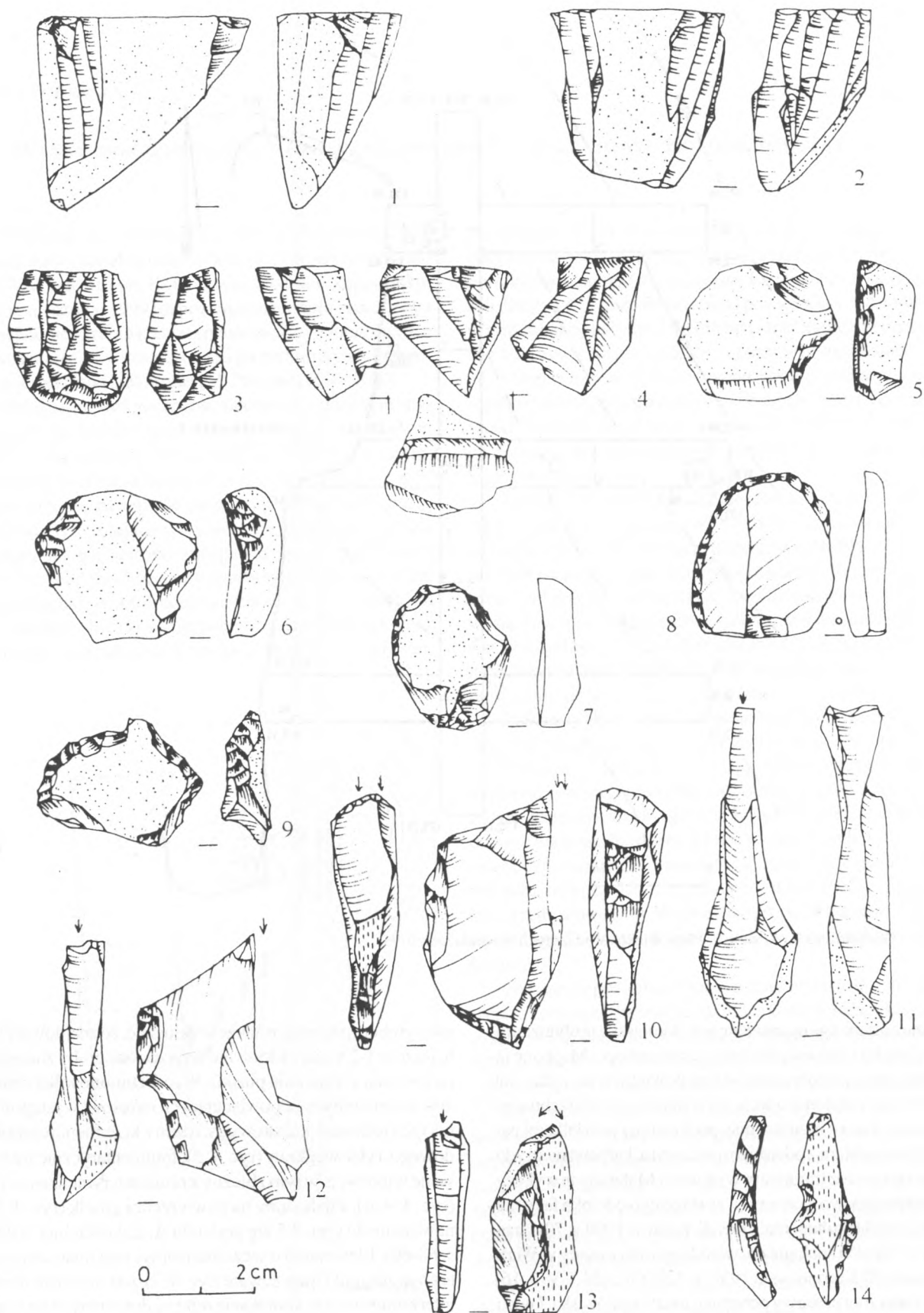
Ryc. 1. Garbatówka Kol., stan. 7. Lokalizacja wykopów w obrębie stanowiska.

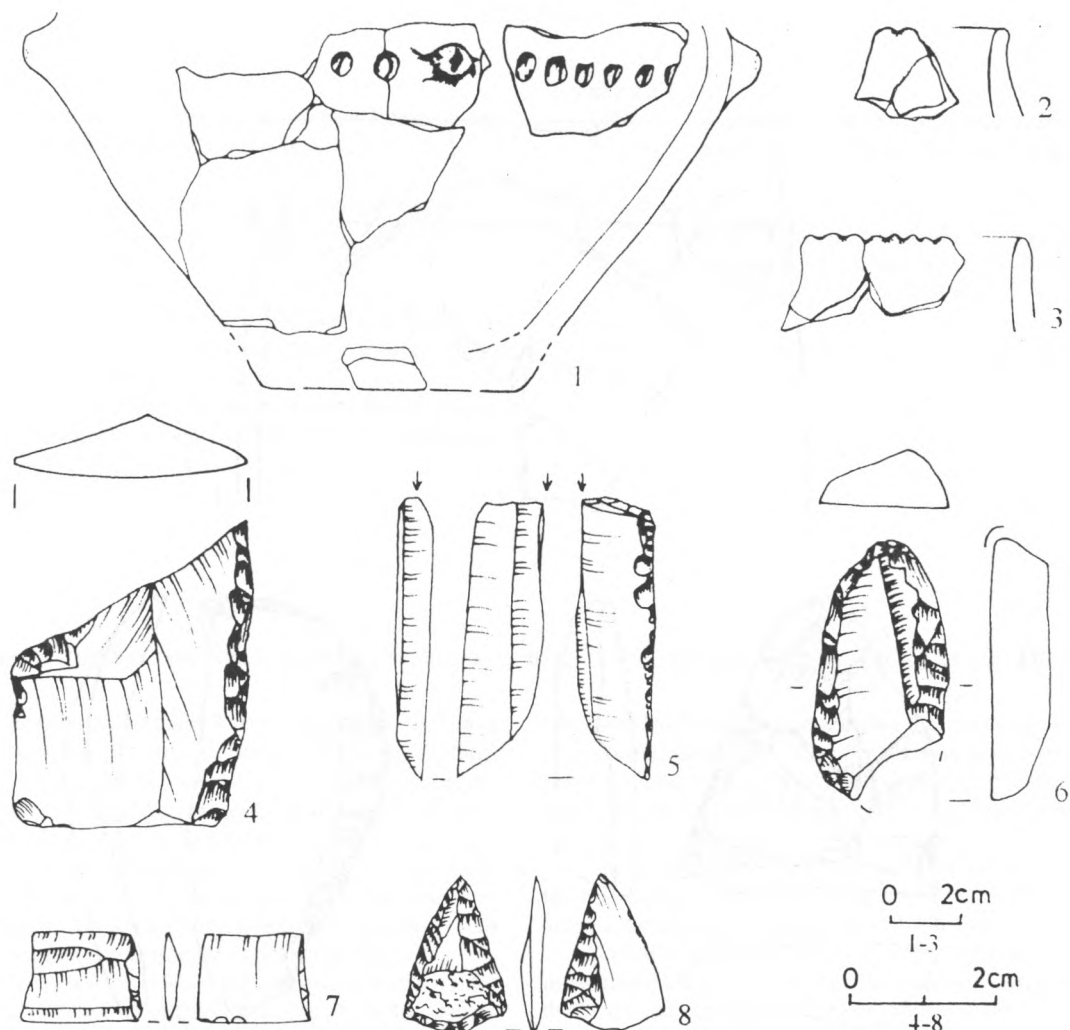
Ryc. 2. Garbatówka Kol., stan. 7. Plan obiektów odkrytych w sondażach 6-9.

konane zostały z gliny zawierającej domieszkę drobnoziarnistego piasku i niekiedy tłuczni ceramycznego. Mają one jasnobrunatne i jasnobrunatno-szare powierzchnie, jedno- lub dwubarwne przełomy oraz równe i matowe powierzchnie zewnętrzne. Załom brzuśca miski podkreślony jest dołkami palcowymi i guzkiem z odciskiem palcowym, karbowaniem zdobione są również fragmenty wylewów. Materiały te wykazują pokrewieństwo z ceramiką ze starszego odcinka fazy rzeszowskiej (IIa) kultury malickiej (S. Kadrow 1990, s. 70). Znajdujemy dla nich analogie np. wśród ceramiki z osady w Werbkowicach (P. Komorowski 1958, s. 329-330, tabl. CV: 3, 16). Drugi horyzont czasowy penetracji terenu stanowiska 7 w początkach neolitu wyznaczają materiały KWLCM. W sondażach nie natrafiono na kolejne obiekty związane z tą kulturą. Odkryty w ubiegłym roku pochówek mógł być odosobnio-

nym grobem, nie można także wykluczyć, że znajdowały się tu jeszcze 1-2 mniej efektownie wyposażone groby zniszczone podczas wybierania piasku. Wyodrębniono kilka znalezisk krzemiennych odpowiadających okresowi występowania tych jednostek kulturowych: rdzeń z krzemienia czekoladowego, rylec węglowy (ryc. 4: 5), fragmentarycznie zachowane wiórowce, w tym zbieżny z retuszem rynienkowatym (ryc. 4: 4, 6). Znaleziony na powierzchni grocik (ryc. 4: 8), nawiązuje do typu A5 wg podziału A. Zakościelnej (1996, s. 68-69). Elementem o wczesnoneolitycznej metryce mogą też być zbrojniki trapezowate (ryc. 4: 7), jest to jednak forma interkulturowa i w kontekście odkryć dokonanych na omawianym stanowisku (M. Polańska 2000, s. 22) prawdopodobny jest również ich związek z atlantycką fazą osadnictwa mezolitycznego. Charakter pozyskanych materiałów wska-

Ryc. 3. Garbatówka Kol., stan. 7. Inwentarz krzemienny kultury komornickiej – wybór.

Ryc. 4. Garbatówka Kol., stan. 7. Ceramika kultury malickiej (1-3), wczesnoneolityczne zabytki krzemienne (4-8).

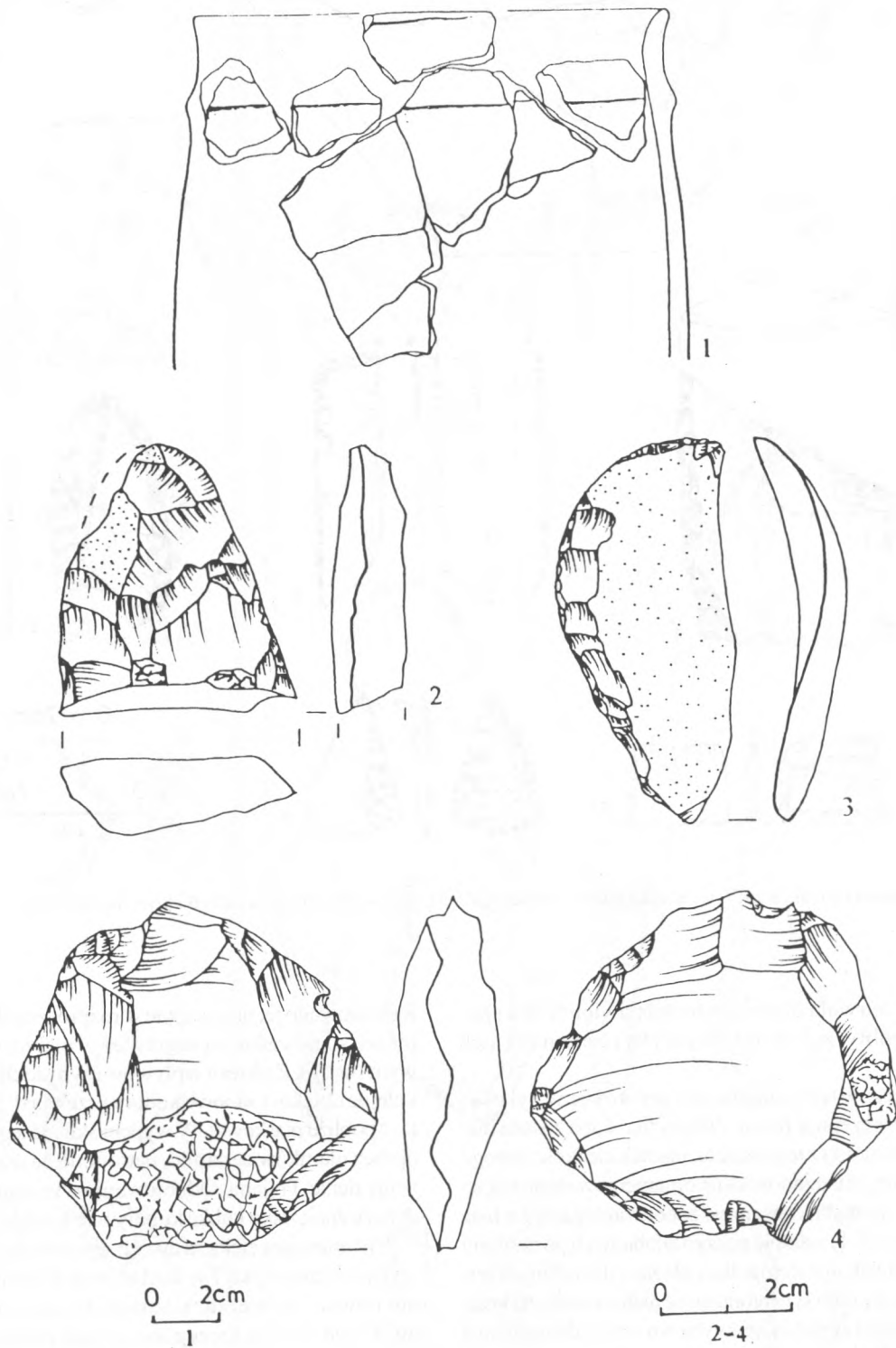
zuje na krótkotrwałą obecność przedstawicieli obu społeczności neolitycznych na tym peryferycznym dla nich obszarze.

Sporadycznie teren stanowiska penetrowany był również we wczesnej epoce brązu. Zidentyfikowana została niewielka ilość ceramiki z tego okresu: ułamek cienkościennego naczynia kultury mierzanowickiej ornamentowanego odciskami sznura, ponadto częściowo zachowany garnek z listą plastyczną (ryc. 5: 1) i ułamki naczyń zdobionych poziomymi żłobkami i odciskami stempelka należące do kultury trzcinieckiej. Można z nimi synchronizować nieliczne zabytki krzemienne w postaci zgrzebla, półwytworu formy dwusiennej i narzędzia nożowego (ryc. 5: 2-4). Nie odkryto związanych z tym osadnictwem obiektów nieruchomych.

Zasygnalizować należy także obecność stosunkowo licznych materiałów z epoki żelaza, będących przedmiotem oddzielnego opracowania. Wyróżniono kilkadziesiąt fragmentów naczyń datowanych na młodszy okres przedrzymski.

Rejestrowano je, przeważnie w rozproszeniu, w różnych rejonach stanowiska, wystąpiły też w małym obiekcie jamowym (nr 51). Z okresu wpływów rzymskich pochodzą dwa kolejne obiekty osadowe kultury przeworskiej, które odkryto w pobliżu piaskowni. W wypełniku jednego z nich (nr 49), oprócz ułamków ceramiki, natrafiono na doskonale zachowany denar Trajana. Odnotowania wymaga również pojedyncze znalezisko kubka kultury wielbarskiej.

Wymiernym efektem dwóch sezonów prac wykopaliskowych na stanowisku 7 w Garbatówce Kolonii jest pozyskanie nowych źródeł do poznania pradziejów tego regionu. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują materiały kultury komornickiej, kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej oraz przeworskiej. Na ich ilość i jakość w istotny sposób rzutowało poważne zniszczenie stanowiska, będące rezultatem funkcjonowania piaskowni, a także wynikające z faktu, iż znajduje się ono na terenie przez lata wykorzystywanym rolniczo.

Ryc. 5. Garbatówka Kol., stan. 7. Wybór zabytków z wczesnej fazy epoki brązu.

LITERATURA

- K a d r o w S.
1990 Osada neolityczna na stan. nr 16 w Rzeszowie na Osiedlu Piastów, Spr. Arch., t. 41, s. 9-75.
- K o m o r o w s k i P.
1958 Osada bagienna kultury ceramiki nadcisańskiej w Werbkowicach, pow. Hrubieszów, Mat. Star., t. 4, s. 323-335.
- P o l a ń s k a M.
1999 Grób kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej ze stan. 7 w Garbatówce Kolonii, woj. lubelskie, APŚ, t. 4, s. 9-15.
2000 Pierwszy sezon badań na wielokulturowym stanowisku 7 w miejscowości Garbatówka Kolonia, pow. Łęczna, APŚ, t. 5, s. 16-24.
- T y m c z a k D.
1998 Wczesneolityczne stanowisko kultury komornickiej w Wólce Wytyckiej, woj. chełmskie, APŚ, t. 3, s. 9-11.
- W i ę c k o w s k a H.
1975 Społeczności łowiecko-zbierackie wczesnego holocenu, [w:] red. Chmielewski, W. Hensel, Paleolit i mezolit, PZP, t. I, s. 339-438.
- Z a k o ś c i e l n a A.
1996 *Krzemieniarstwo kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej*, Lub. Mat. Arch., t. 10.

MARTA POLAŃSKA

RESULTS OF THE SECOND SEASON OF EXCAVATIONS AT SITE 7 IN GARBATÓWKA KOLONIA, ŁĘCZNA DISTRICT

Of the nine recorded pits only four, marked as 46, 49, 51 and 52, contained cultural inventories. The majority of the findings obtained in the second season of excavations at site 7 in Garbatówka Kolonia, Lublin voivodship, comes from outside the features: they were mostly recorded at the depth of 50 cm, or within the first mechanically divided layers (up to 35 cm beneath the ground), which points to a considerable destruction of the site. The artefacts were mostly flint items (322), potsherds (356), and often considerably crushed artefacts made of other materials.

The oldest chronological level is determined by flint inventories connected with the Komornice culture (Fig. 3). In this season, for the first time, the presence of ceramics from the Malice culture was recorded (Fig. 3: 1-3). No further graves of the Volhynian-Lublin Painted Pottery culture were found. The burial discovered last year could have been an isolated feature of this type, though

one should not exclude the possibility that there had been impressively furnished graves here before but were later destroyed in the process of sand extraction. The character of the obtained materials points to a short lived presence of both Neolithic communities at this peripheral territory.

The early Bronze Age is represented by potsherds of the Mierzanowice and Trzciniec cultures (Fig. 5: 1). They have chronologically analogical flint artefacts (Fig. 5: 2-4).

Tens of fragments of pottery were distinguished and dated to the younger Pre-Roman period. Two new settlement features of the Przeworsk culture and from the Roman period were discovered. In the filling of one of these features (no. 49), Trajan's denarius was found next to a number of potsherds. One should also mention the isolated finding of a cup of the Wielbark culture (the materials from the Iron Age will be discussed in a separate publication).